

RECENZE A ANOTACE

Third-Party Interventions before the European Court of Human Rights

BÜRLI, Nicole. *Third-party interventions before the European Court of Human Rights: Amicus Curiae, member-state and third-party interventions*. Portland, Oregon: Intersentia, 2017. ISBN 978-1-78068-461-1.

VON DEN EYENDE, L. An Empirical Look at the Amicus Curiae Practice od Human Rights NGOs before the European Court od Human Rights. *Netherlands Quarterly of Human Rights* [online]. 2013, roč. 31, č. 3, s. 271–313 [cit. 09. 11. 2018]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2350825>

Martina Baráková*

Úmluva o ochraně základních práv a svobod (dále jen „Úmluva“) představuje již od svého přijetí jednu z nejvýznamnějších mezinárodních smluv poskytující ochranu široké škále základních práv a svobod, což propůjčuje Evropskému soudu pro lidská práva (dále také jen „Soud“) a jeho rozhodnutím významný vliv. Těto skutečnosti si je Soud dobře vědom, přičemž vymezení svého účelu a postavení Soud zakomponoval také do rozhodovací praxe.¹ Především své poslání spatřuje v ochraně individuálních práv, za svůj úkol však považuje také působit ve všeobecném smyslu při utváření veřejných politik a jejich prostřednictvím zvyšovat obecný standard základních práv a rozšiřovat lidskoprávní diskurs v členských státech Rady Evropy. Význam Evropského soudu pro lidská práva implikuje také zájem různých subjektů spolupůsobit a ovlivňovat jeho rozhodovací praxi. Tato role je umožněna nejen stranám řízení o stížnostech, tedy stěžovateli a členskému státu, avšak dle čl. 36 odst. 2 Úmluvy² také třetím stranám, které nejsou v řízení zainteresovány. Zpočátku byly intervence třetích stran založeny pouze na sponzátním mechanismu. První zmínka pokusu o intervenci třetí strany se v judikatuře Soudu

* Mgr. Martina Baráková, doktorandka, Katedra ústavního práva a politologie, Právnická fakulta, Masarykova univerzita / Ph.D. student, Departure of Constitutional Law and Political Science, Faculty of Law, Masaryk University / E-mail: marti.barakova@gmail.com

1 *Karner v Austria*, stížnost č. 40015/98, rozsudek, 24. 7. 2003, s. 26.

2 Čl. 36 odst. 2 Úmluvy zní: „V zájmu řádného chodu spravedlnosti může předseda Soudu přizvat kteroukoli Vysokou smluvní stranu, která není účastníkem řízení, nebo kteroukoli dotčenou osobu, která není stěžovatelem, aby předložily písemné připomínky nebo se zúčastnily zasedání.“

objevila v roce 1978 v případě *Tyrer proti Spojenému království*,³ Soud však vstup mezinárodní nevládní organizace do řízení odmítl. Jako první byla připuštěna intervence vlády členského státu nezúčastněného na řízení v případě *Winterwerp proti Nizozemí*,⁴ první intervence nevládní organizace (odborové organizace) byla umožněna v případě *Young, James and Webster proti Spojenému království*.⁵ V roce 1983 Soud možnost intervencí institucionalizoval prostřednictvím dodatku k Pravidlům Soudu⁶ a posléze se tato možnost stala součástí Úmluvy.⁷

Stejně jak se postupně vyvíjela možnost intervencí třetích stran do řízení před Soudem, rostl také jejich počet a zájem právní vědy. S ohledem na absenci ucelených empirických dat se však většinou pozornost orientovala na konkrétní případy, v nichž k intervencím došlo.⁸ Komplexně se intervencím třetích subjektů věnuje Nicole Bürli v publikaci *Third-Party Interventions before the European Court of Human Rights*. Kniha empiricky zkoumající intervence třetích stran před Soudem nabízí doposud nejucelenější a nejaktuálnější pohled na uvedenou problematiku. Srovnatelným výzkumem publikovaným v roce 2013 se zabývala ještě Laura Van den Eynde,⁹ avšak v menším rozsahu, neboť její empirický výzkum se zaměřuje na intervence mezinárodních organizací před Soudem.

Publikace N. Bürli si klade komplexnější cíl posoudit institucionální roli intervencí před Soudem. Vycházejí z čl. 36 odst. 2 Úmluvy vymezuje autorka dle osobní působnosti (*ratione personae*) tři typy intervencí – 1) učiněné organizacemi, jež nemají přímý právní zájem na výsledku řízení, avšak disponují odbornými znalostmi či autoritou v souvislosti s projednávanými otázkami (*amicus curiae* intervence), 2) členské státy, které nejsou stranami řízení a 3) skutečné třetí strany, které jsou skutkově propojeny s případem. Každá z uvedených skupin má jiný původ i právní podstatu, také před Soudem proto zastávají odlišné role. Publikace proto přistupuje ke zkoumání jednotlivých skupin odděleně, v jednotlivých kapitolách. Vedle osobní působnosti čl. 36 odst. 2 Úmluvy vymezuje také věcnou působnost intervencí (*ratione materiae*), jímž je zájem na řádném výkonu spravedlnosti, kdy splnění vymezené podmínky posuzuje předseda soudní sekce nebo předseda velkého senátu. V poslední řadě musí být žádost o intervenci podána ve lhůtě 12 týdnů od doby, kdy byla stížnost komunikována vládě žalovaného státu (podmínka *ratione temporis*).¹⁰

³ *Tyrer proti Spojenému království*, stížnost č. 5856/72, rozsudek, 25. 4. 1978, odst. 40.

⁴ *Winterwerp proti Nizozemí*, stížnost č. 6301/71, rozsudek, 24. 10. 1979.

⁵ *Young, James and Webster proti Spojenému království*, stížnost č. 7601/76 a 7806/77, Plenary, 13. 8. 1981.

⁶ Pravidlo č. 37 odst. 2 Pravidel Soudu.

⁷ Čl. 36 odst. 2 Protokolu č. 11 Úmluvy.

⁸ Velmi specifickým byl v tomto ohledu případ Lautsi proti Itálii, v němž intervenovalo deset členských států, deset mezinárodních organizací a 33 členů Evropského parlamentu.

⁹ VON DEN EYENDE, L. An Empirical Look at the Amicus Curiae Practice of Human Rights NGOs before the European Court of Human Rights. *Netherlands Quarterly of Human Rights* [online]. 2013, roč. 31, č. 3, s. 271–313 [cit. 9. 11. 2018]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2350825>

¹⁰ Požadavek vychází z Pravidla č. 44 odst. 3 b Jednacího řádu Soudu.

Za vhodné je považováno, aby žadatel o intervenci Soud nejprve o svém úmyslu informoval a zejména, aby vymezil oblast své odbornosti a otázky, k nimž (a ve zkratce jak) by se chtěl vyjádřit. Autorka přitom poukazuje na úskalí subjektů žádajících o intervenci z vlastní iniciativy, neboť informace o komunikaci případu vládě nejsou systematicky zveřejňovány, resp. je tak recentně činěno v souhrnných přehledech s několikatydenním odstupem, a proto může být problematická včasnost žádosti o intervenci.

V případě obou studií lze ocenit cíl zmapovat intervence během celé doby působení Soudu. Výzkum L. Van den Eyende zahrnuje období od roku 1986 do roku 2013, zatímco N. Bürli do provedené studie zahrnuje všechna rozhodnutí Soudu od roku 1979 až do srpna 2016, v nichž došlo alespoň k jedné intervenci. Odlišnost v počátku výzkumu lze spatřovat v přístupu obou autorek, kdy L. Van den Eyende počátek empirického výzkumu směřuje do období, kdy byla možnost intervencí Soudem institucionalizována, zatímco N. Bürli se zaměřila i na první žádosti o intervence, jež neměly formální základ v Pravidlech Soudu.

V N. Bürli zkoumaném období Soud obdržel celkem 661 intervencí v 391 případech. Výzkum intervenujících organizací dle L. Van den Eyende poukázal pouze na 297 intervencí v 237 případech. Uvedený rozdíl je způsoben několika faktory. Zaprvé je třeba vzít v potaz, že N. Bürli zpracovala intervence v širším časovém horizontu. Ačkoli se množství intervencí stále zvyšuje, stoprocentní nárůst v období tří let však lze jen stěží očekávat, což potvrzuje také tabulka intervencí N. Bürli, dle níž bylo v letech 2014–2016 u Soudu učiněno asi 141 intervencí *amicus curiae*, 20 intervencí členských států a 6 intervencí třetích stran. Na odlišném počtu intervencí se zčásti podílí také skutečnost, že N. Bürli vymezila oproti L. Van den Eyende širší skupinu interventů (*amicus curiae*, členské státy a skutečné třetí strany). Tento předpoklad potvrzuje srovnání datového setu obou autorek.

Ačkoli obě srovnávané studie empiricky zpracovávají intervence před Soudem, odlišují se ve způsobu zpracování získaných poznatků a sledují odlišné cíle. Studie L. Van den Eyende poskytuje spíše širší obraz intervencí v řeči čísel a zaměřuje se na systemizaci jednotlivých aktérů – tedy neziskových organizací. N. Bürli přistupuje k problematice odlišně, s cílem posoudit především vliv intervencí na rozvoj ochrany základních práv, přičemž problematiku zasazuje do teoretického konceptu a na půdorysu detailního zkoumání jednotlivých intervencí vyvozuje funkce institutu intervencí třetích stran a charakterizuje je. Pro tyto účely N. Bürli zkoumala druh intervence dle subjektu, jméno subjektu, zda se jednalo o samostatnou či společnou intervenci, merito případu, kontroverznost rozhodnutí (posuzovanou dle počtu disentů), zda bylo shledáno porušení Úmluvy, významnost rozhodnutí dle registrace Soudem, charakter intervence (aktivistický x zdrženlivý přístup), v čí prospěch byla intervence učiněna a na jaké otázky se intervence zaměřovala (odkazy na mezinárodní právo, národní judikaturu, precedenty). Případovou studii navíc autorka doplnila rozhovory se čtyřmi soudci a pěti pracovníky podatelny Soudu. S ohledem na přehlednost lze ocenit, že publikace před první kapitolu

zařazuje chronologický seznam případů s intervencemi, včetně specifikace subjektu, jeho zařazení do tří skupin provedených autorkou a s případným odkazem na stranu, na níž je v publikaci na intervenci odkazováno.

Ve studii N. Bürli lze ocenit zejména systematickost přístupu autorky a rozdělení intervencí na tři typy. Prvním typem intervenujících subjektů jsou organizace, které nemají přímý zájem na výsledku řízení, ale v dané oblasti mají určité odborné znalosti nebo autoritu. Tyto subjekty, nejčastěji neziskové a mezinárodní organizace, obchodní asociace, odbory a církve, se nejvíce přibližují originární koncepci *amicus curiae*, tedy „příteli soudu“ vstupujícího do řízení s účelem poskytnout Soudu relevantní informace pro vydání rozhodnutí. Historickému původu institutu *amicus curiae* se autorka věnuje v druhé kapitole publikace, kdy se přiklání k jeho původu v anglosaském právu. Kořeny institutu *amicus curiae* jsou však nejasné. Někteří autoři jeho původ spatřují čistě v common law,¹¹ naopak další autoři zastávají názor o jeho původu v římském právu.¹² Pravděpodobně kořeny *amicus curiae* sahají až do římského práva, přičemž bývá spojován s institutem zvaným *consilium*, jež byl odborným poradním orgánem císaře; chybí však podložení dobovými texty. Následně byl institut *amicus curiae* využíván i ve Francii, odkud se koloniálním vlivem rozšířil do Asie, Afriky i Ameriky.¹³ S autorkou však lze souhlasit, že v anglosaském právu se institut *amicus curiae* hluboce zakořenil a možná také proto představují mezinárodní organizace sídlící ve Velké Británii neaktivnější skupinu intervenujících subjektů.¹⁴

Nejrozsáhlejší kapitola publikace se věnuje intervencím *amici curiae*, kdy na základě analýzy jednotlivých rozhodnutí N. Bürli dedukuje přístup Soudu k tomuto druhu intervencí, jež propojuje s teoretickými předpoklady. Lze vycházet ze skutečnosti, že koncept *amicus curiae* nemá jasné zakotvení a je tedy značně flexibilní, neboť Soud disponuje širokou diskrecí a může mu vtisknout jakoukoli podobu a využít jej ve vlastní prospěch. Vymezením jasných pravidel a hranic se Soud dokázal vyhnout situaci, již čelí například Nejvyšší soud Spojených států,¹⁵ jež je zahlcen podáními *amici curiae*, neboť Evropský

11 COVEY, F. M. Jr. *Amicus Curiae: Friend of the Court*. *DePaul Legal Review*, 1959, č. 30, s. 34–35. Dostupné z: <https://via.library.depaul.edu/law-review/vol9/iss1/5>

12 KRISLOV, S. *The Amicus Curiae Brief: From Friendship to Advocacy*. *YALE Legal Journal*, 1963, č. 72, s. 694–695.

13 MOHAN, Chandra S. *The Amicus Curiae: Friends No More?* *Singapore Journal of Legal Studies*, 2010, č. 2, s. 352–374, s. 11, Research Collection School Of Law. Dostupné z: https://ink.library.smu.edu.sg/sof_research/975

14 Tuto skutečnost podporuje také studie L. Van de Eyende, dle níž jsou Britské organizace zastoupeny v počtu *amicus curiae* briefs z 30% viz VON DEN EYENDE, op. cit., s. 283.

15 V případě Nejvyššího soudu Spojených států amerických lze říci, že dopisy *amicus curiae* jsou přítomny v téměř všech případech, které soud připustí k přezkumu, viz COLLINS, P. *Friends of the Court: Examining the Influence of Amicus Curiae Participation in U.S. Supreme Court Litigation*. *Law & Society Review*, 2004, roč. 38, č. 4, s. 807. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.472.8484&rep=rep1&type=pdf>

soud pro lidská práva vstup do řízení podmiňuje souhlasem, a navíc interventům vymezuje zaměření i maximální rozsah podání.

Primární rolí *amicus curiae* intervencí je poskytovat soudu expertní právní a faktické informace pro zasazení případu do širšího kontextu, neboť není snadné v rámci jurisdikce Soudu postihnout situaci a dopady v jednotlivých členských státech. Nadto N. Bürli nabízí širokou škálu dalších funkcí, s nimiž může Soud pracovat. Na prvním místě je možné využít intervence *amicus curiae* jako barometr veřejného mínění, a to zejména pokud Soud zvažuje změnu judikatury nebo rozšíření interpretace Úmluvy, neboť musí stále balancovat mezi pravomocí přenesenou členskými státy a požadavkem na co nejširší ochranu základních práv. Tuto skutečnost také reflektují autorkou odvozené dva typy intervencí, kdy na jedné straně stojí intervence aktivistického charakteru podporující rozšiřující a evolutivní výklad Úmluvy, a na druhé straně stojí restriktivní intervence, jež usilují o výklad prosazující ponechání autonomie států a širokého prostoru pro uvážení. Jak vyplynulo z analýzy, v rozhodovací praxi Soudu převažují především aktivistické intervence, činěné zpravidla ve prospěch stěžovatele. Odlišení charakteru intervencí lze považovat za stěžejní aspekt pro jejich další zkoumání. Například L. Van den Eyende se ve své studii obsahu intervencí hlouběji nezajímá a jednotlivé druhy proto nerozlišuje. Odkazuje pouze na skutečnost, že nelze vždy mít za to, že jsou všechny intervence činěny ve prospěch stěžovatele, ačkoli převažují.

Obě autorky se snaží reflektovat vliv intervencí na výsledek řízení. N. Bürli dospívá k závěru, že přítomnost intervence má na výsledek řízení značný vliv. Z jejího zkoumání vyplývá, že v 74 %, kdy do řízení vstoupil aktivistický *amicus curiae*, měl stěžovatel v řízení úspěch (bylo shledáno porušení jeho práv). Konzervativní intervence naopak snížily úspěch stěžovatele na 58 %, neboť svým obsahem zpravidla podporují restriktivní a tradicionalistický výklad Úmluvy a zachování co nejširších pravomocí členských států.¹⁶ Celkové procento intervencí je však poměrně nízké. Z empirického výzkumu L. Van den Eynde vyplývá, že intervence byly přítomny pouze v 1,3 % případů (trend intervencí významně roste, od roku 2000 se přibližně ztrojnásobil)¹⁷, avšak před velkým senátem již hrají významnější roli, neboť se vyskytují v 21 % případů. Zvýšený zájem o participaci na rozhodnutích velkého senátu je logický, neboť Soud zde projednává významné a pilotní případy, v nichž jsou přítomny kontroverze, zatímco běžné senáty často následují ustálenou rozhodovací praxi a méně často judikují v nových oblastech ochrany základních práv.

Jak již bylo naznačeno, intervence *amicus curiae* mohou být také strategickým nástrojem v rukou Soudu. Vzhledem ke skutečnosti, že se Soud často při svém rozhodování dotýká hluboce zakořeněných sociálních a politických otázek, vzniká napětí o legitimitě

¹⁶ BÜRLI, op. cit., s. 129.

¹⁷ VON DEN EYENDE, op. cit., s. 280.

soudu rozhodovat o souladu norem přijatých demokraticky ustavenými orgány s Úmluvou. Využitím intervencí může soud legitimitu jím činěného kvazi-ústavněprávního přezkumu zvyšovat, neboť přizve-li do řízení třetí strany, zapojuje do rozhodovacího procesu další členy občanské společnosti, a tím zvyšuje demokratický prvek. Je třeba si uvědomit, že argumentace *amici curiae*, jak je známe dnes, není neutrální a nestranná a nereprezentuje ani většinový názor. Ze zaměření intervenenta lze navíc předem odhadnout, v čí prospěch bude intervence směřovat. Tyto skutečnosti otevírají Soudu prostor přizvat nebo připustit vybrané interventy tak, aby byla podpořena určitá argumentační linie, změna judikatury nebo evolutivní výklad Úmluvy. Intervence *amicus curiae* se proto mohou stát něčím víc, než jen poradním orgánem a informačním zdrojem.

Z výzkumu vlivu intervencí *amicus curiae* s ohledem na rozvoj ochrany základních práv vyplynulo, že jeho nejdůležitější funkce spočívá v účasti na argumentaci, kdy *amici curiae* poskytují Soudu legitimitu při rozhodování a fungují jako indikátor veřejného mínění. Zároveň mají intervence *amici curiae* významný podíl na zachovávání základních principů při rozhodování, neboť propojují právo se sociální realitou. Intervence mohou přispívat také k zvyšování procesních záruk, konzistentnosti s judikaturou, národním i mezinárodním právem, k transparentnosti a dodržování zásad subsidiarity. Jak naznačuje rozhovor L. Van den Eyende vedený s vedoucím podatelny Soudy Michaelem O'Boylem,¹⁸ uvedená škála benefitů intervencí vytvořila cestu k jejich častějšímu využívání soudci, jež se k přibírání třetích stran nejprve zdráhali, a byli skeptičtí k jeho přínosům.

L. Van den Eyende potvrzuje předpoklad spočívající ve zvyšujícím se počtu intervencí, který lze výrazně sledovat od roku 1998, kdy byla zavedena možnost jednotlivců se na Soud obracet přímo prostřednictvím individuální stížnosti. Stežejní část výzkumu L. Van den Eyende, ačkoli neopomíjí ani obecné zakotvení institutu intervencí, se věnuje neziskovým organizacím, jejich intervence se snaží utřídit a vyvodit ze získaných poznatků charakterizovat intervence *amicus curiae*. Autorka utřídí jednotlivé neziskové organizace dle kritérií. Věnuje se neziskovým organizacím z geografického pohledu, dle jejich zaměření a dle repetitivnosti intervence.

Z geografického pohledu před Soudem nejčastěji vystupují organizace usídlené ve Velké Británii (30 %), ve Spojených státech (19 %)¹⁹ a v Rusku (9 %). Velmi zajímavá je snaha autorky posoudit případnou korelaci usídlení jednotlivých intervencí se zastoupením četnosti rozsudků Soudu proti vybraným členským státům. Za tímto účelem L. Van den Eyende porovnála státy s největším počtem rozsudků shledávajících porušení Úmluvy

¹⁸ VON DEN EYENDE, op. cit., s. 281.

¹⁹ Vysoké zastoupení organizací sídlících ve Spojených státech je způsobeno především umístěním sídla univerzálně působících velkých mezinárodních organizací. Zastoupení nevládních organizací sídlících mimo členské státy Rady Evropy však může vyvolávat otázku legitimacy a místní působnosti k účasti na řízení před Evropským soudem pro lidská práva.

v období 1950–2010 a státy proti nimž probíhá řízení (k 30. červnu 2013) s usídlením intervenujících nevládních organizací. Z porovnání vyplynulo, že nejčastěji bylo porušení Úmluvy shledáno v případě Turecka (19 %), Itálie (17 %), Ruska (7 %), Francie a Polska (oba 6 %), zatímco nejvíce stížností nyní směřuje proti Rusku (19 %), Itálii (12 %) a Turecku (11 %). Lepší vypovídací hodnotu však má porovnání případů dle žalovaného státu, v nichž byla alespoň jedna intervence nevládní organizace. Zde lze vysledovat přímou souvislost v případě Velké Británie (intervence se objevuje v 20 % případů) a Polska (8 % případů, neboť ve Varšavě sídlí Helsinký výbor pro lidská práva), naopak v případě Turecka není zastoupena žádná nevládní organizace sídlící v Turecku.

Z pohledu zaměření intervenujících mezinárodních organizací L. Van den Eyende rozlišuje tři kategorie, 1) universální mezinárodní nevládní organizace,²⁰ 2) organizace zaměřující svou činnost na určitou skupinu osob²¹ a 3) organizace věnující se určité kategorii lidských práv.²² Výzkum se dále věnuje četnosti intervencí, neboť některé organizace vystupují jako interventi *amicus curiae* opakovaně, jiné intervenovali pouze jedenkrát. Příhodně lze na tyto účastníky použít kategorizaci M. Galanter, který účastníky řízení vymezuje na *repeat players* a *one-shooters*.²³ Z práce L. Van den Eyende vyplynulo, že opakovaní účastníci, jež před Soudem vystupovali v pěti a více případech, představují 82 % všech intervencí.²⁴ Obecně lze říci, že studie L. Van den Eyende vytváří na základě empirických dat obraz o intervencích nevládních organizací před Soudem. Studie N. Bürli však jde dále.

V druhé kapitole N. Bürli zkoumá intervence členských států, jež nejsou účastníky řízení a patří k méně častým. Jedná se však o specifický druh intervence, který se od intervencí *amici curiae* odlišuje. Zájem Soudu zjišťovat názor členských států souvisí především se skutečností, že členské státy Rady Evropy na Soud dobrovolně přenesly část své suverenity v zájmu ochrany základních práv. Soud, navzdory své nezávislosti, proto musí zvažovat také diplomatický rozměr svého jednání, neboť může předvídat, jak vzájemné vztahy ovlivní postoj členských států v případě implementace jeho rozhodnutí nebo při uzavírání dalších mezinárodních smluv – zpravidla dodatků. Intervence členských států

²⁰ Nejčastěji zastoupenými nevládními organizacemi jsou Human Rights Watch, Amnesty International, Open Society Justice Initiative a International Commission of Jurists.

²¹ Nejčastěji se nevládní organizace zaměřují na skupiny migrantů a uprchlíků, LGBT, Romy, děti, vězněné osoby, osoby se zdravotním postižením, zaměstnance nebo náboženské skupiny.

²² Nejčastěji se nevládní organizace zaměřují na prosazování svobody projevu, svobody náboženského vyznání a svobody myšlení, zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení, práva zdravotně postižených či právo na informace.

²³ GALANTER, M. Why the “Haves” Come Out Ahead: Speculations on the Limits of Legal Change. *Law and Society Review*, 1974, s. 3. Dostupné z: https://www.fd.unl.pt/docentes_docs/ma/MFG_MA_11419.pdf

²⁴ Studie obsahuje také přehled těchto opakovaných interventů, viz VON DEN EYENDE, op. cit., graf č. 4, s. 15.

proto mohou působit na několika rovinách. Ze strany členského státu je nepochybná snaha o zachování co nejširší suverenity, neboť rozhodnutí Soudu mají de facto účinek erga omnes, a mnoho rozhodnutí Soudu dopadá na více či všechny členské státy. Není překvapením, že z výzkumu vyplynulo, že 98 % všech intervencí členských států je restriktivního charakteru.²⁵ Státy zpravidla prosazují zachování širokého prostoru pro uvážení a úpravu v rámci členských států a upřednostňují historickou interpretaci Úmluvy. Členské státy proto prosazují zdrženlivost Soudu a chtějí, aby rozhodování tradičních témat zůstalo vyhrazeno jim. Největší počet intervencí se proto objevuje v oblastech, v nichž měl stát původně výlučnou pravomoc, zejména v otázkách bezpečnosti nebo migrace. Jak prokázal rozbor intervencí, přesvědčivým argumentem je také skutečnost, že státy v těchto oblastech disponují mezinárodněprávní odpovědností. Požadavek pro zachování rozhodovacích pravomocí se tedy jeví jako legitimní.

Z výzkumu rozhodnutí N. Būrlī vyplynulo, že členské státy nejsou příliš přesvědčivými interventy, neboť pouze jedna třetina rozhodnutí je Soudem rozhodnuta ve prospěch argumentace intervenujícího členského státu. Naopak významným příkladem, kde intervence pravděpodobně sehrály roli byl již citovaný případ *Lautsi proti Itálii*, v němž velký senát po intervenci deseti členských států a sedmi nevládních organizací včetně 33 členů Evropského parlamentu, rozhodl ve prospěch ponechání široké diskreční pravomoci členských států, neboť předchodí rozhodnutí senátu druhé sekce Soudu²⁶ dospělo k závěru, že přítomností náboženských symbolů ve školách došlo k porušení práva na vzdělání stěžovatelky. Všeobecně však lze říci, že intervence členských států jsou méně četné. Vycházíme-li z tabulky intervencí N. Būrlī, představují intervence členských států pouze 17,5 % všech intervencí.²⁷

Nejméně početnými jsou však intervence třetích stran, jimž se věnuje poslední kapitola publikace N. Būrlī, a které zastupují necelých pět procent intervencí. Jedná se o velmi specifický druh intervencí, velmi vzdálený od tradičního konceptu. Soud intervence třetích stran využívá v případech, kdy v původním řízení vystupují dva soukromoprávní subjekty, přičemž v řízení před Evropským soudem již druhá strana, jež je však přímo zainteresována na výsledku sporu, nemá procesní postavení. Třetí strana má z pohledu práva na spravedlivý proces v řízení osobní i věcnou příslušnost a garancí účastenství může Soud získat důležité informace týkající se předmětu sporu. Ačkoli neexistuje všeobecná shoda o prospěšnosti nebo oprávněnosti intervencí třetích stran, N. Būrlī zastává názor, že v případě sporů vycházejících z civilněprávních sporů vyžaduje řádný výkon soudnictví garanci procesních práv také třetím stranám, neboť členské státy nejsou schopny (či nemají zájem) hájení jejich zájmů. Je otázkou, zda by třetím stranám neměla být garantována plná procesní práva. Intervence třetí strany však může být k dosažení

²⁵ BŪRLI, op. cit., s. 137.

²⁶ *Lautsi proti Itálii*, stížnost č. 30814/16, rozsudek, Druhá sekce, 3. 11. 2009.

²⁷ Intervence amicus curiae tvoří 77,7 %, intervence třetích stran pouze 4,8 %.

cíle dostatečným prostředkem, neboť Soud může v konkrétním případě posoudit, zda a v jakém rozsahu třetí stranu k řízení přizvat (zda písemným podáním nebo i garancí slyšení při jednání), a tím vyvažovat požadavky rychlosti a efektivnosti soudního řízení při respektování základních práv třetí strany.

Závěrem lze zhodnotit, že obě studie zabývající se intervencemi před Evropským soudem, představují významný přínos pro zkoumání problematiky intervencí *amicus curiae*, přičemž práce N. Bürli mapuje intervence z širšího pohledu. Ačkoli datový set se u obou autorek z velké části překrývá, oba výzkumy jsou odlišné a vhodně se doplňují. Publikace N. Bürli představuje ucelený výzkum pokrývající převažující část rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva, na němž lze především ocenit systematické rozčlenění intervencí na tři kategorie, jež naplňují rozdílné funkce. Autorka představuje jednotlivé skupiny interventů na pozadí soudních rozhodnutí, přičemž je zasazuje do konceptu institutu intervencí. Publikace není pouhou kvantitativní studií intervencí před Soudem, ale naplňuje stanovený cíl v podobě výzkumu vlivu intervencí na rozvoj ochrany základních práv chráněných Úmluvou. Autorka se v publikaci obsáhle nevěnuje kořenům a filosofickému zdůvodnění smyslu intervencí třetích stran před Soudem, spíše přistupuje ke konstruktivnímu výzkumu faktického využívání jednotlivých druhů intervencí a zkoumá celkový přínos. Ocenit lze zejména přehlednost a systematickost přístupu autorky. L. Van den Eyende se naopak podrobněji věnuje zkoumání jednotlivých intervenujících nevládních mezinárodních organizací a z tohoto pohledu poskytuje další cenné informace, zejména v řeči čísel, avšak zasazených do kontextu. Obě publikace proto poskytují velmi komplexní zpracování intervencí třetích stran u Evropského soudu pro lidská práva a mohou sloužit jako zdroj informací pro další výzkum.